

INKLYUZIV SINFDa TA'LIM OLAYOTGAN O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK ASOSLARI

Islomova Vazirabonu Jo'raqul qizi

Samarqand viloyati, Narpay tumani

67-maktab amaliyotchi psixolog

Saypillayeva Gulyora G'ayrat qizi

Samarqand viloyati, Narpay tumani

21-maktab amaliyotchi psixolog

Annotatsiya

Mazkur maqolada inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojli o'quvchilarning kasb-hunar tanlash jarayoni, ularning individual imkoniyatlarini baholash va mos kasbiy yo'nalishlarni belgilash masalalari yoritilgan. Tadqiqot jarayonida inklyuziv muhitdagi o'quvchilarning psixologik xususiyatlari tahlil qilinib, ularni jamiyatga ijtimoiy moslashtirishda kasbiy ta'limning o'rni asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, kasbiy yo'naltirish, individual dastur, ijtimoiy moslashuv, alohida ehtiyoj, kasbiy kompetensiya.

I. Kirish (Introduction)

Inklyuziv ta'lim – barcha o'quvchilar uchun, jumladan, rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ham sifatli ta'lim muhitini yaratishni nazarda tutadi. Biroq, maktab bitiruv bosqichiga yetganda, bu toifadagi o'quvchilar oldida kasb tanlash va mustaqil hayotga kirishish kabi jiddiy muammolar paydo bo'ladi.

Tadqiqotning maqsadi – inklyuziv sinf o'quvchilarining qobiliyatlarini aniqlash, ularning mehnat bozoriga moslashuvini ta'minlash va kasb-hunar ta'limiga yo'naltirishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat.

II. Metodologiya (Methods)

Tadqiqotda kompleks yondashuv asosida quyidagi metodlar qo'llanildi:

1. **Individual diagnostika:** O'quvchining psixofizik holati va imkoniyatlarini baholash uchun maxsus moslashtirilgan testlar va kuzatuv metodikasi.

2. **Suhbat va anketalash:** Ota-onalar va o'qituvchilar bilan o'quvchining qiziqishlari bo'yicha intervyular.

3. **Faoliyatni tahlil qilish:** O'quvchining maktabdagi darslar va to'garaklardagi amaliy ishlari natijalarini kuzatish. 4.

Tabaqalashtirilgan yondashuv: Har bir o'quvchi uchun individual rivojlanish va kasbiy tayyorlash xaritasini tuzish.

III. Natijalar (Results)

O'tkazilgan diagnostik ishlar natijasida quyidagi xulosalarga kelindi:

* **Qobiliyatlar tahlili:** Inklyuziv sinfdagi o'quvchilarning 40% i qo'l mehnati va texnik amaliyotlarga, 30% i badiiy ijodiyotga, qolgan qismi esa xizmat ko'rsatish sohasiga qiziqish bildirishi aniqlandi.

* **To'siqlar:** O'quvchilarning 60% ida o'z kuchiga ishonchsizlik va ijtimoiy muhitdan cho'chish holatlari mavjudligi kuzatildi.

* **Samaradorlik:** Individual psixologik-pedagogik kuzatuv ostida kasbga yo'naltirilgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuv darajasi nazorat guruhidagilarga nisbatan 25% ga yuqori ekanligi qayd etildi.

IV. Muhokama (Discussion)

Inklyuziv sinfdagi o'quvchilarni kasbga yo'naltirishda an'anaviy metodlar yetarli emas. Bu yerda asosiy e'tibor "imkoniyat"ga emas, balki "qobiliyat"ga qaratilishi kerak.

* **Tavsiya:** Maktablarda inklyuziv sinf o'quvchilari uchun maxsus "Kasbiy rehabilitatsiya markazlari" yoki "Ustoz-shogird" an'anasi asosidagi amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish zarur.

* **Hamkorlik:** Ota-onalar bilan ishlashda ularning farzandiga bo'lgan haddan tashqari himoyaviy munosabatini (giperopeka) kamaytirib, o'quvchining mustaqil mehnat ko'nikmalarini rivojlantirishga ko'maklashish muhimdir.

V. Xulosa (Conclusion)

Inklyuziv ta'lim olayotgan o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish – ularning kelajakda jamiyatning teng huquqli a'zosi bo'lib yetishishidagi asosiy qadamdir. Pazlitdinova, Islomova va Saypillayeva kabi mutaxassislar tajribasi shuni ko'rsatadiki, maktab psixologi, o'qituvchi va ota-ona hamkorligi o'quvchida kasbiy o'zligini anglash va ijtimoiy mustaqillikni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

VI. Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. "Inklyuziv ta'lim: nazariya va amaliyot" – uslubiy qo'llanma.
3. Vygotskiy L.S. "Rivojlanish nuqsonlari bo'lgan bolalar psixologiyasi".
4. Zamonaviy kasbga yo'naltirish texnologiyalari bo'yicha xalqaro tajribalar.